

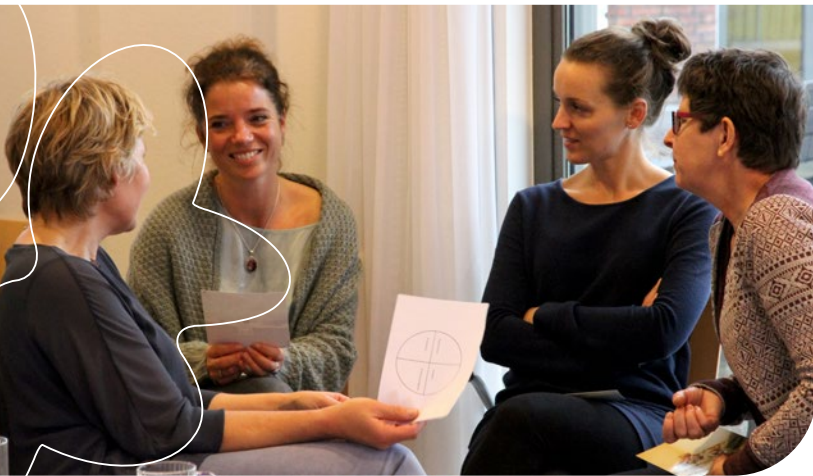
- *Leren met publiek*
- *Groot verlies delen met gelijkgestemden*
- *Beter onderwijs in de palliatieve zorg*

NIEUWSBRIEF BARDO

Winter 2019

‘Education permanente’

Met mijn gitaar op schoot oefen ik met mijn negen jaar oude zoon zijn bijdrage aan de schoolband. Ondertussen kruipt onze jongste dochter over de grond en trekt zich op aan de bank. Als vader van jonge kinderen weet ik dat leren deels vanzelf gaat en deels ook doelbewust aangespoord kan en moet worden. Leren lopen gaat vanzelf, gitaar leren vergt nadere aandacht en bewuste actie.

Podium voor patiënt

Soms krijgt een patiënt letterlijk en figuurlijk podium. Zo sprak Dennis van Druten destijds op het symposium ‘Over palliatieve gesproken - van een mond vol tanden naar bezielde contact’ voor professionals in de palliatieve zorg. Zijn bijdrage in 2017 was een bevestiging van het aanhoudende belang om steeds weer op zoek te gaan naar het persoonlijke verhaal achter de ziekte.

En tegelijkertijd die individuele lessen weer te vertalen naar algemene lessen die ook weer over te dragen zijn naar anderen.

Leren van elkaar

Naast het leren van patiënten leren we uiteraard ook van elkaar als zorgverleners en vrijwilligers. En de kennis die we opdoen, willen we graag delen. Zowel richting anderen buiten Bardo als ook beleidsmatig richting het grotere kader waarbinnen palliatieve zorg wordt geboden. Deze nieuwsbrief belicht tal van manieren waarop het onderlinge leren vorm krijgt. We hopen dat het niet alleen een leerzame nieuwsbrief is, maar dat het ook zal inspireren tot een leven lang leren.

Christiaan Rhodius, arts bij Bardo

Blijvend leren is ook onderdeel van het leven als zodanig. Mijn vader noemt dit ‘education permanente’; voortdurende scholing en vorming. Of zoals het in huidig onderwijsland heet ‘een leven lang leren’. Dit leven lang leren geldt niet alleen voor het individu, maar kan ook gelden voor een organisatie. Bardo wil een lerende organisatie zijn. Leren is bij uitstek een interactief proces. Observeren en opmerkzaam zijn voor wat er gebeurt, is een cruciaal vertrekpunt bij leren. Patiënten in de palliatieve fase kunnen hierin leermeesters zijn. Soms gebeurt dit haast onopgemerkt en is het niet meer dan een korte gedachte die gedeeld wordt zoals: ‘Wat geniet ik van de zonnestralen en de vogels die van de vetbollen eten’. Soms ook met meer nadruk, een wijze les die meegegeven wordt. Bijvoorbeeld: ‘Zorg dat je niet vergeet te leven’. Of: ‘Niet wachten tot je met pensioen gaat’.

Respicere

Hoe kijkt een zorgverlener naar de laatste levensfase? Een uitdagende vraag die ik, Christiaan Rhodius, destijds als arts mocht beantwoorden in een bijdrage op het Elckerlijckcongres in 2017. Om me hierop voor te bereiden, heb ik de gedachten die ik hierover had voorgelegd aan anderen. Zowel aan collega’s als aan patiënten, naasten en nabestaanden. Deze interactie scherpte mijn denken en uiteindelijke inbreng op het congres. Een belangrijke les voor mij was de wederkerigheid tussen arts en patiënt. Beiden kunnen van elkaar leren en zo elkaar verrijken. Een bewerking van mijn bijdrage is terug te lezen in het artikel ‘Respicere - besef van sterfelijkheid geeft vrijmoedigheid’: www.hospicebardo.nl/leerhuis/publicaties

Leren met publiek

Leren zou altijd een onvergetelijke ervaring moeten zijn. Dat is het lang niet altijd. Onvergetelijk was in elk geval wel de avond die Bardo organiseerde op 7 oktober onder de noemer '(On)mogelijk contact? Over verbondenheid rondom het einde'.

Een heel divers publiek trof elkaar in Het Oude Raadhuis in Hoofddorp. Persoonlijke verhalen kregen een letterlijk en figuurlijk podium.

De gedeelde verhalen gaven een enorme onderlinge verbondenheid. Bardo Leesclub-deelnemer Marja, die ook bij deze avond aanwezig was, vertelt:

Op 7 oktober besluit ik op het laatste moment naar Theater Het Oude Raadhuis te gaan. Voor ik mijn jas aanschiet, lees ik de uitnodiging nog even door: "Een avond over verbondenheid rond ziekte en sterven, en een onderzoek naar geluk".

Arts Christiaan opent de avond en geestelijk verzorger Erik vertelt over een VU-onderzoek naar geluk in de laatste levensfase. Dan neemt het gezelschap Theater Boven Water de avond over. Een actrice nodigt de sprekers uit voor een interview op het podium, ook moedigt zij het publiek aan hun verhalen te komen vertellen. Verhalen over verlies en troost. Na zo'n kort interview, improviseren drie acteurs met hun spel op het verhaal dat zij hoorden. De muzikanten blazen lucht in de onderwerpen. Tim Overdiek, oud NOS-journalist die in 2009 plotsklaps zijn vrouw verloor na een verkeersongeluk en twee boeken schreef over deze ontwortelende gebeurtenis vertelt op het podium over zijn aanvankelijke onvermogen contact te maken mét en óver zijn verdriet. Hij wilde dóórgaan. Ook als NOS-collega's vragen: "Hoe gaat het met je, Tim?",

wimpelt hij de toenadering af. Met vallen en opstaan leert Overdiek dat spreken over zijn verdriet hem helpt. Als hij voorleest uit zijn boek valt het publiek stil bij de scène waarop hij moet besluiten om de apparatuur naast zijn vrouw uit te schakelen. Maar de zaal lacht ook voluit om de geestige toon waarmee Overdiek over zijn worstelingen vertelt. Na zijn lezing verbeeldt een actrice wat wij zojuist van Tim hebben gehoord. Zij reikt in een wanhopig gebaar met haar armen naar voren, maar haar voeten bewegen tegelijkertijd naar achteren. Haar lippen vormen woorden, maar je hoort alleen de ijle klanken van de muziek.

Er komen nog meer 'verhalen' het toneel op. Een vrouw uit het publiek vertelt over haar echtgenoot die de dood aangezegd kreeg. Over de laatste mooie, maar tegelijkertijd ook eenzame maanden samen. Na de schok van het fatale nieuws staat de kamer vol met bloemen en kaarten. Maar een paar maanden later valt het stil. Ze hoort bijna het gefluister: "Is hij nóg niet dood?" Op het podium houdt de vrouw een pleidooi om elkaar niet los te laten, maar in de buurt te blijven. Door wél een gesprekje te beginnen in de supermarkt. Zodat als ze thuis komt en haar man vraagt: "En, nog iemand gesproken vanmiddag?" Zij kan antwoorden: "Ja. De overbuurman, hij denkt aan ons".

Deze avond horen we niet alleen woorden over contact maken in moeilijke tijden, maar we voelen de verbondenheid die als een warme sfeer boven de zaal hangt. En wij, het publiek, eindigen in een enthousiaste, staande ovatie. En met die verbondenheid wandel ik in het donker naar huis. Geraakt, geïnspireerd en vol van alle verhalen. 📍

Indringend toneel tijdens de avond door Theater Boven Water.

Groot verlies delen met gelijkgestemden

Eén keer in de maand organiseert Bardo een avond 'Samen Lichter' voor mensen die een dierbare hebben verloren. Het is een avond waarin gelijkgestemden elkaar kunnen ontmoeten zonder dat zij zich verplicht voelen om zware gesprekken te voeren. Iemand die regelmatig deelnam aan deze avonden, blikt hierop terug en vertelt wat het haar bracht.

In september 2017 ging ik, samen met een vriendin, voor het eerst naar een 'lotgenoten'-groep in Bardo. Ik had ongeveer vier maanden daarvoor mijn echtgenoot verloren en mijn vriendin, die ongeveer gelijk weduwe was geworden, vroeg mij of ik interesse had om mee te gaan. We begonnen met een nieuwe groep, twee mannen en drie vrouwen. In het begin veel verdrietige verhalen en tranen maar door de liefdevolle begeleiding van de consulent en vrijwilliger van Bardo kwamen er ook prettige herinneringen ter sprake. Ik keek uit naar de derde woensdagavonden van de maand, want we kregen een plezierige band en waren allemaal geïnteresseerd in elkaars wel en wee.

Heb je een mooie ervaring of bijzonder verhaal over de zorg of ondersteuning van Bardo en wil je deze delen in de nieuwsbrief? Mail dan naar info@hospicebardo.nl.

Samen met de consulent en vrijwilliger van Bardo kregen de avonden telkens een nieuwe invulling en een ander thema. Dus het was niet zo dat we bleven hangen in verdriet en terugkijken. Natuurlijk was het omgaan met verlies wél de "rode draad", maar tegelijkertijd keken we ook naar de toekomst en werd er ook met een lichte touch in spelvorm inzicht gegeven.

Het was moeilijk voor mij om de beslissing te nemen deze groep los te laten en verder te gaan maar eigenlijk ging dat heel natuurlijk. Meer mensen uit de groep voelden dit net zo en de beslissing om te stoppen, kwam daardoor samen. Ik voelde mij erg gesteund en begrepen door de consulent en vrijwilliger van Bardo en natuurlijk begrepen de andere groepsleden elkaar als geen ander.

Het was een warm bad en ik zou het iedereen gunnen, die in zo'n situatie zit, om met andere gelijkgestemden onder zulke fantastische begeleiding hulp te krijgen met het verwerken van groot verlies. 🍷

Openhartige gesprekken in Bardo's boekenclub

"Het lezen van Joe & Ik heeft mijn blik veranderd. Het is zo mooi beschreven hoe mensen verschillend omgaan met afscheid nemen." Zo opende deelneemster Marja de 'Bardo Leest' avond op 4 november. Haar eerste indruk maakte direct ook de andere aanwezige tongen los.

Versillende invalshoeken en persoonlijke verhalen die een link hadden met het thema werden uitgewisseld. Net als vorige keren volgde een levendig gesprek tussen de twaalf aanwezigen. Ook nu bleek weer dat een boek een prima vertrekpunt kan zijn om met elkaar leven, ziekte en verlies te bespreken. En om zo samen het leven te delen en van elkaar te leren.

Niet alleen het onderlinge gesprek maakte de avond bijzonder. Ook de aanwezigheid van Mireille Geus, auteur van het te bespreken boek, gaf de avond extra kleur. Zij nam volop deel aan het gesprek en zag ook hoe twee leerlingen van het Kaj Munk College voor een mooi jeugdig perspectief zorgden tijdens het gesprek. Zo bracht de onderlinge uitwisseling volop verrijking voor iedereen die aanwezig was.

Wij danken de deelnemers en Mireille voor deze inspirerende Bardo Leest-avond. In 2020 staan er weer vier boeken op de agenda. Iedereen is van harte welkom.

Kijk voor meer informatie en aanmelden op: www.hospicebardo.nl/leerhuis/bardo-leest

Leren van en met vrijwilligers

De vrijwilligers van Bardo hebben een essentiële, aanvullende functie in de totale dienstverlening van Bardo. Zij zijn op allerlei plekken en in allerlei rollen te vinden; van vrijwilligers voor de thuiszorg tot en met zorg-, gast-, kook-, bloemen-, boodschappen-, tuin-, klus-, website- en pr-vrijwilligers. Om de vrijwilligers hun rol zo goed mogelijk te laten uitvoeren, is er binnen Bardo continue aandacht voor wat zij nodig hebben aan kennis. Maar ook is er continue aandacht voor wat Bardo kan leren van de vrijwilligers.

Voordat Bardo de vrijwilligers inzet, worden zij eerst altijd tijdens een informatiesessie meegenomen in hoe we de dingen doen bij Bardo. Voor zorg- en gastvrijwilligers hebben we zelfs een aparte introductie cursus van een aantal dagdelen. Verder krijgen de vrijwilligers een inwerkperiode waarin zij en Bardo kunnen aftasten of de samenwerking een match is. Maar na deze introductieperiode stopt het leren niet. Zo kunnen de vrijwilligers regelmatig tegen een geringe eigen bijdrage bij VPTZ Nederland (koepel voor organisaties in de vrijwillige palliatieve terminale zorg) trainingen volgen. En ook mogen Bardo-vrijwilligers deelnemen aan diverse scholingen die Bardo zelf organiseert over palliatieve zorg.

Vraag achter de vraag

Zorgvrijwilliger Ineke Zeeman over wat een Bardo-scholing over spirituele zorg haar bracht: "Aandachtig luisteren is één van de dingen die ik leerde. Niet met de bedoeling om te antwoorden maar om te begrijpen, wat het voor iemand betekent in zo'n situatie te verkeren. Ook luisteren naar beeldtaal kan informatie geven, want soms zit er een vraag achter de vraag. Bijvoorbeeld: iemand heeft het steeds koud, dekentjes en warme pitzzakken helpen niet. Misschien voelt hij/zij zich wel figuurlijk in de kou staan? Ik ben blij met de vele mogelijkheden tot scholing die Bardo biedt. Niet alleen binnen Bardo maar ook privé heb ik er veel aan gehad."

Een ander belangrijk leermoment zijn de intervisiebijeenkomsten voor professionals en vrijwilligers. Ze zijn bedoeld om met elkaar te reflecteren op bepaalde situaties die zich voordoen in het hospice. En om te kijken wat ze met elkaar hiervan kunnen leren voor in de toekomst.

Oog voor individuele leerbehoeften

Ellen van Klinken, die in de rol van Coördinator Vrijwilligers de vrijwilligers van Bardo begeleidt, over de aandacht van leren bij vrijwilligers: "Ik en mijn collega Hajnalka kijken altijd waar de individuele behoeften van vrijwilligers liggen en wat zij persoonlijk willen leren. Vervolgens kijken we hoe we deze behoeften zo goed mogelijk gestalte kunnen geven. Dit gebeurt bijvoorbeeld door een vrijwilliger te betrekken bij de ontwikkeling van nieuwe dienstverlening. Zo hopen wij de vrijwilligers enthousiast te houden voor hun rol, wat ook weer positief uitstraalt in hun contact met patiënten en naasten."

Ook interesse in een rol als vrijwilliger bij Bardo?

Kijk op onze website of mail naar bardocoördatievrijwilligers@hospicebardo.nl.

Beter onderwijs in de palliatieve zorg

Goede palliatieve zorg gaat niet vanzelf. En je leert het ook niet vanzelf. Het vergt specifieke training en opleiding. Daarbij hoeft natuurlijk niet iedereen hetzelfde te kunnen. Maar ondanks dat enige kennis over palliatieve zorg voor iedereen die werkt in de zorg belangrijk is, wordt onderwijs hierover binnen de medische opleidingen maar zeer summier aangeboden. Ook is er geen zicht op kwalitatief goede bij- en nascholing. Kortom, volop ruimte voor verbetering.

Het project O²PZ (Optimaliseren Onderwijs en Opleiden Palliatieve Zorg) wil daar verandering in brengen. Dit ambitieuze en meerjarige programma kent verschillende deelgebieden. In het project worden tal van instellingen en personen die actief zijn in de palliatieve zorg samengebracht. Christiaan Rhodius draagt namens Bardo bij aan één van de deelprojecten van O²PZ. Christiaan over het project: O²PZ biedt Bardo de mogelijkheid bij te dragen aan kaders voor betere scholing over palliatieve zorg en stimuleert de kruisbestuiving met andere aanbieders van scholingen.'

Teamevents als leermoment

Bardo organiseert een aantal keren per jaar een teamevent. Soms in het hospice en soms op locatie. Deze bijeenkomsten voor alle beroepskrachten en vrijwilligers zijn bedoeld om het hele team te scholen en om vanuit het perspectief van verschillende rollen van elkaar te leren. Verschillende onderwerpen staan op het programma, soms ook gevolgd door scholingen voor specifieke groepen zoals de zorgprofessionals en -vrijwilligers.

*'Woorden van Bardo' is het blog dat Christiaan Rhodius, arts bij Bardo, bijhoudt. Veel blogs gaan over gesprekken met patiënten. Gesprekken over intense onderwerpen. Elk gesprek is op zichzelf weer uniek. Het is niet zozeer een uitwisseling van gedachten als wel een ontmoeting van personen. Het is een voorrecht te merken hoe een goed gesprek onderlinge verbondenheid geeft. Zie hieronder het blog *Tatoeages*, gepubliceerd in november 2019. Onderstaand blog en andere blogs zijn te lezen via www.hospicebardo.nl/woorden-van-bardo.*

Tatoeages

'In Bardo leven we,' zegt Linda direct bij onze eerste kennismaking. 'Andere zorgen, dingen die ik thuis moest doen, zijn ons hier uit handen genomen.' Ze zit aan het hoofdeinde en kijkt me indringend aan. Ik zit aan het voeteneinde en zie het bedrukte gezicht van haar broer Mark. Hij is iets ouder dan ik en ligt in bed. Zijn wilde haardos doet me denken aan Mick Jagger. Tatoeages op zijn armen; Buddha links en een vrouwenfiguur met zwaard over de gehele lengte van zijn rechter onderarm.

'Ben blij dat de dood er is,' gooit Mark direct in de groep. 'Stel je voor dat je pijn hebt die maar aanhoudt, dan is er tenminste een einde.' Hij ziet mijn verbaasde blik. 'Ik meen het hoor,' zegt hij breed lachend. 'Klinkt misschien wat gek, hé? Heb trouwens helemaal geen pijn hoor.' Zijn ogen twinkelen. 'Bedoel het gewoon als voorbeeld.' Er valt een stilte. 'Heb wel een bolle buik. Er rommelt van alles, maar er komt niets.' De twinkeling in zijn ogen is weer verdwenen. 'Wat gaan we daar aan doen?'

We spreken over mogelijkheden en trekken een plan. En direct ook twee alternatieve plannen voor het geval dat ons eerste plan niet brengt wat we beogen.

'En wat als dat allemaal niet lukt?'

'Dat zien we dan wel. Eerst zijn wij aan zet,' zeg ik.

'Goed punt. Fijn gesprek zo.' Hij oogt inmiddels ontspannen.

'Wat maakt het nou zo'n fijn gesprek?'

'Het voelt als samen,' zegt Mark.

'Een ontmoeting,' vult Linda aan. 'En dan bedoel ik "ontmoeting", met een streepje ertussen, "ont-moeten".'

'Niets moeten en toch wel keuzes hebben.'

'En voor nu hebben we onze keuze gemaakt en gaan kijken hoe dat uitpakt,' rond ik af.

'Begrijp van de verpleegkundige dat de nefrodrain* verstopt is,' zeg ik als ik een paar dagen later weer aan zijn bed zit.

'Gaat 't goed met de stoelgang en nu dit weer.' Hij schudt zijn hoofd.

Eerder gaf de verstopte drain ook koorts en ging hij ervoor naar het ziekenhuis.

'En nu?' wil Mark weten.

Weer lopen we scenario's langs.

'Zie het niet meer zitten om naar het ziekenhuis te gaan. Ben er te zwak voor.'

Niet veel later zijn een verpleegkundige en ik in de weer met een spuit om de verstopping te verhelpen. Marks gezicht staat gespannen.

'Wat ik me nog afvraag?' zeg ik in een poging om af te leiden, 'Wie staat er op je rechterarm getatoeëerd?'

'Heeft te maken met Ninjutsu, een oosterse vechtsport die ik beoefende,' licht Mark toe.

'En die twee woorden die onder Buddha staan?' vraag ik verder terwijl de drain onverminderd verstopt is ondanks onze goede intenties.

'"Amor fati"'

'Dat zegt me niets.' Ik doe ondertussen een laatste poging de verstopping te verhelpen.

'Omarm het lot.' zegt Mark. We kijken elkaar aan... Ik druk nogmaals op de spuit, nog steeds geen beweging. 'Ja, ja,' roept Mark opeens uit. Hij voelt het eerder dan dat ik het zie, maar opeens zit er urine in de slang. De verstopping is verholpen. Tranen van ontlading biggelen over zijn wangen.

* Een drain is een slangetje dat ingebracht wordt om vocht af te laten lopen. Bij een nefrodrain wordt het slangetje in de nier geplaatst zodat er urine af kan lopen. Dit wordt gedaan als de afvoer van urine van de nier naar de blaas afgesloten is.

De foto van de tatoeage is door Mark zelf aangeleverd.

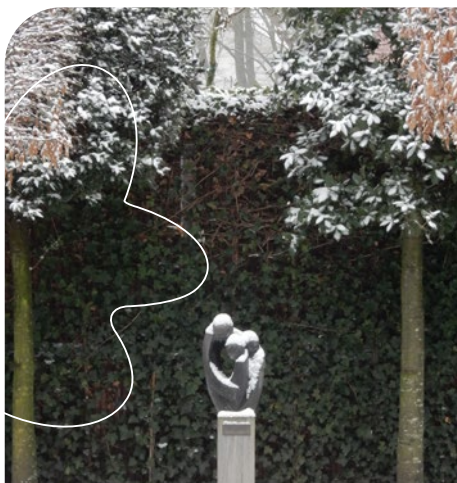
Online tip

Website over palliatieve zorg

Als je hebt gehoord dat je ongeneeslijk ziek bent, dan kun je rekenen op palliatieve zorg. Dat is zorg voor jou en je naasten. Het doel ervan is dat je deze periode zo goed mogelijk beleeft, en je nog kunt doen wat voor jij belangrijk is.

De site www.overpalliatievezorg.nl kan je daarbij helpen met tips, ervaringen van anderen en links naar websites van organisaties die je kunnen bijstaan. Zo vind je hier interviews met mensen die palliatieve zorg ontvangen. Ook mensen die deze zorg geven zoals zorgprofessionals en vrijwilligers komen aan het woord.

Het team van Bardo wenst u prettige feestdagen en een voorspoedig 2020!

Giften

Wat fijn dat tal van mensen weer een gift ten bate van Bardo hebben gedaan. Mede dankzij deze giften kan het werk van Bardo worden voortgezet en uitgebreid. Ook zijn er giften ontvangen waarbij de afzenders niet herleidbaar waren. Deze gevers willen we op deze plek hartelijk bedanken voor hun gift!

NAAM	GIFT
Fam. den Ouden, voor verzorging dhr. den Ouden	100,-
Fam. van Beek, dank voor zorg mw. van Beek-Kuijstermans	100,-
Mw. Groen, dragen Bardo warm hart toe	30,-
Stichting Breunesse van Ginkel	2.070,-
Fam. mw. Wijnen-Doggen	1.096,-
Fam. dhr. Bakkenhoven	1.000,-
Giften n.a.v. afscheid directeur t.b.v. interieur Bardo	355,-
Mw. Hengeveld-Schallies, gift voor personeel	100,-

Wil je ook een gift overmaken of Vriend worden? Dat kan via rekeningnummer

NL89 RABO 0324 5720 93 ten name van Stichting Vrienden van Hospice Bardo. Alvast bedankt!

Bardo in cijfers

Van januari t/m september 2019

Opnames hospice	68
Komend van thuis	28
Komend van ziekenhuis	34
Komend van elders	6
Overleden in hospice	68
Ontslagen uit hospice	5
Gemiddelde verblijfsduur hospice (dagen)	32
Kortste verblijfsduur hospice (dagen)	1
Langste verblijfsduur hospice (dagen)	152
Gemiddelde leeftijd bij opname (jaar)	72
Jongste patiënt hospice	39
Oudste patiënt hospice	96
Nieuw in zorg bij consulenten palliatieve zorg	43
Totaal geboden zorg door consulenten (uren)	275
Nieuwe inzet van vrijwilligers in thuissituatie	18

Help onze dienstverlening te verbeteren

Het team van Bardo doet zijn uiterste best om zo goed mogelijke zorg te verlenen. Daarom hoort het team graag op welke punten de dienstverlening beter kan. Dit kan op verschillende manieren. Door je ervaring met een Bardo-teamlid te delen. Ook kun je een recensie over je ervaring met onze zorg, in het hospice of in de thuissituatie, plaatsen op www.zorgkaartnederland.nl (zoek op hospice Bardo). Deze website geeft een overzicht van zorginstellingen in Nederland en bijbehorende recensies van patiënten en hun naasten. Hartelijk dank alvast voor het delen van jouw recensie over Bardo!

Colofon: Bardo ondersteunt en zorgt voor mensen die niet meer te genezen zijn. In het hospice en thuis. Daarnaast ontwikkelt en deelt Bardo actief haar kennis en kunde over palliatieve zorg. Deze nieuwsbrief van Stichting Bardo en Stichting Vrienden van Hospice Bardo is om donateurs en belangstellenden te informeren over van alles rondom Bardo. Wil je je uitschrijven, je gegevens laten wijzigen of de nieuwsbrief voortaan digitaal ontvangen? Laat het ons weten via info@hospicebardo.nl of tel. 020 - 333 4700.

Aan deze nieuwsbrief werkten mee: opmaak Buro IK drukwerk Drukkerij Groen fotografie Archief Bardo, GIG, O*PZ, Kees van der Veer, Ineke Zeeman redactie Lucia van der Borg, Simone Koops-Ouwerkerk, Bea Zijlmans, Christiaan Rhodius

Adres Bardo: Burgemeester Jansoniushof 11 • 2131 BM • Hoofddorp • Tel. 020 - 333 47 00 • www.hospicebardo.nl

HospiceBardo
 HospiceBardo
 @HospiceBardo

Nieuwsbrief Winter 2019
Bladzijde 6 / 6